

Και πάλιν ο ευγενικός νέος μας δεν μπόρεσε να καταλάβει ότι την αίτια του κακού πρέπει να την γυρέψει άλλοι, παρά στη ελαττωματικότητα δηθεν του μυαλού των ανθρώπων. Δεν υποψιάστηκε ότι το μυαλό τους μπορεί να δουλεύει πολύ καλά, αλλά να υπάρχουν άλλοι ισχυροί λόγοι, τίποτε ψυχικά εμπόδια, ή υλικά συμφέροντα, που εμποδίζουν πολλούς ανθρώπους να πάρουν το λογικό και δίκαιο δρόμο που αυτός επιθυμεί. Και τότε δεν είναι πια η λογική και η μόρφωση που τους λείπει, αλλά ακριβώς η καλή θέληση, η ηθική αυταπάρνηση για τους άλλους. Έτσι το ζήτημα από νοητικό, όπως το φαντάστηκε ο νέος, καταντά να είναι ψυχικό!

Το τέταρτο και τελευταίο λάθος του είναι αλληλένδετο και σφιχτοδεμένο με το προηγούμενο. Μη παραδεχόμενος κακή θέληση στους ανθρώπους, καταντά σιγά σιγά να τους εξιδανικεύσει ολότελα. Τους φαντάζεται ως όντα όχι μόνο φύσει καλά και αγαθά, αλλά και τελείως ανιδιτελή, πρόθυμα πάντοτε να εργαστούν για το κοινό καλό και για την ευτυχία της κοινωνίας. Σαυτή του την εξιδανίκευση της φύσεως του ανθρώπου στηρίζεται η άπλοϊκή του πίστη στο εύκολο διόρθωμα της κοινωνίας, τα άφελη θεραπευτικά του μέσα που φαντάζεται, να φωτίσει με διδαχές τον κόσμο δείχνοντάς του το σωστό δρόμο της σωτηρίας. Μη κάμνοντας διάκριση μεταξύ των ανθρώπων, νομίζοντας ότι όλοι εξ ίσου είναι καλοί και, πρόθυμοι, αποτείνεται με τα ίδια λόγια σ όλους ανεξαιρέτως: πλούσιους και φτωχούς, ισχυρούς και αδυνάτους, μορφωμένους και αγραμμάτους, πιστεύοντας ότι όλοι είναι ικανοί εξ ίσου να τον ακούσουν και να κατηχηθούν!

Δεν κατάλαβε και πάλιν ο ιδεολόγος μας ότι οι άνθρωποι δεν είναι τόσο καλοί και ανδιοτελείς όπως τους φαντάστηκε και δεν παρασύρονται εύκολα από θεωρίες όσον ορθολογιστικές και ηθικολογικές και νάνε. Προτιμούν να μένουν κολλημένοι στην πραγματικότητα της ζωής και ως έχει ένα σωρό ελαττώματα και τρωτά. Γιαυτό και το κήρυγμά του δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα. Οι πλούσιοι και οι ισχυροί τον άκουσαν γελώντας για την άρελεια του να πιστέψει ότι μπορεί να τους πείσει, ενώ οι φτωχοί και οι αδύνατοι κουνούσαν με δυσπιστία το κεφάλι τους, πεισμένοι ενδόμυχα, πως με λόγια, όσο δίκαια και νάναι, δεν αλλάζει η ζωή και πως όλα αυτά θα πάν χαμένα στον αέρα.

Και αν κατώρθωσε να πείσει προσωρινώς μερικούς αυτούς θάνασαν κι αυτόν άπειρα, αισθηματικά παιδιά, ή το πολύ τίποτε εξημμένα μυαλά και ανήσυχοι χαρακτήρες, που δεν μπορούσαν βέβαια να έχουν καμιά σημασία μέσα στο άμειλικτο οδοστρωτήρα της πραγματικότητας της ζωής. Έπειδή είναι πολύ χαρακτηριστικός ο τρόπος με τον οποίο ξδρασε ο όνειροπόλος νεανίας μας και θα μας χρησιμεύσει κατόπι στις

παραβολές μας με άλλους ως ένας τύπος, θεωρούμε καλό να τον ανακεφαλαιώσουμε συντομώτατα.

Παρεγνώρισε την ιστορική πραγματικότητα και φαντάστηκε πώς καθένας μπορεί να αλλάξει κοινωνία. Έδωσε μεγάλη σημασία στη λογική και τις άψηλές ιδέες και εν γένει στον νοητικό παράγοντα του ναυαντίον παρεγνώρισε τελείως τον ψυχικό και και βουλητικό. Έξιδανίκευσε φοβερά την ανθρώπινη φύση και στο τέλος έδημιούργησε ένα όνειροπώδες κοινωνικό σύστημα στηριζόμενο σε άψηλές άφηρημένες ιδέες, νομίζοντας ότι μ' αυτό μπορεί να αντικαταστήσει την πραγματικότητα της ζωής.

Και είναι αξιο περιεργείας ότι όλοι σχεδόν οι ένθουσιώδεις και αισθηματικοί νέοι που ενδιαφέρονται για την κοινωνία με το ίδιο πάντοτε στερεότυπο τρόπο λύνουν τα διάφορα κοινωνικά προβλήματα. Καταστρώνουν άπάνω-κάτω τους ίδιους φιλοσοφικούς συλλογισμούς, δίνουν τις ίδιες ψυχολογικές εξηγήσεις, προτείνουν τα ίδια περίπου θεραπευτικά μέσα.

Πράγμα που αποδεικνύει ότι το ανθρώπινο μυαλό σε ώριμή ηλικία έχει ένα ολότελα καθωρισμένο τρόπο εκφάνσεως και λειτουργίας. Ο νεανικός αυτός τρόπος του φιλοσοφείν επί της κοινωνίας πολλές φορές παραμένει ο ίδιος και στην ανδρική ηλικία και δεν είναι καθόλου σπάνιο να βλέπει κανείς καμιά φορά και γέροντες να σκέπτονται και να αντιδρούν στα κοινωνικά φαινόμενα ακριβώς κατά τον ίδιο ένθουσιώδη, αισθηματικό τρόπο, όπως και οι νέοι. Η επιστήμη μάλιστα απέδειξε σήμερα, ότι και ολόκληρος ή ανθρωπότης, επί χιλιάδες χρόνια, ως τον περασμένο σχεδόν αιώνα, φιλοσοφούσε για την κοινωνία με τον ίδιο σχεδόν νεανικό, αισθηματικό, ένθουσιώδη τρόπο. Βρισκότανε δηλαδή στο νεανικό στάδιο της κοινωνικής της σκέψεως. Δεν είχε ακόμα ωριμάσει κοινωνικώς όπως η εποχή μας. Διότι ναί μόνον η ανθρωπότης έως τελευταία είχε κάνει μεγάλη πρόοδο σε μερικά πράγματα, ιδίως σε κείνα που εξαρτώνται από την φαντασία, το καλλιτεχνικό αίσθημα και την άφηρημένη εικαστική σκέψη, ωστόσο έμεινε πολύ πίσω στη θετική πειραματική επιστήμη και στην τεχνική βιομηχανική τελειοποίηση της ζωής. Και επειδή από τα τελευταία αυτά κυρίως εξοριτάται, όπως θα δούμε παρακάτω, η ανάπτυξη, τελειοποίηση και ευρύτητα της κοινωνικής ζωής, γιαυτό επειδή αυτά έμειναν στάσιμα επί αιώνας, κυλιότανε και η ανθρωπότης χιλιάδες χρόνια στα ίδια σχεδόν πάντοτε απλά αγροτικά και χειροτεχνικά αγάρια της ζωής, που αναγκαστικά βαστούσαν την ανθρώπινη ψυχή και το ανθρώπινο μυαλό στην ίδια πάντοτε άπλοϊκή κατάσταση εκφάνσεως και λειτουργίας. Του ναυαντίον ο δέκατος έννατος αιώνας, μόνος του, ήταν τόσοσφ αναφαντάστως πλούσιος άφ' ενός σε θετική

ἐπιστήμη καὶ τεχνικὴ βιομηχανικὴ τελειοποίηση, ἀφ' ἑτέρου σὲ πολιτικὰ γεγονότα καὶ κοινωνικὰ ἐπαναστάσεις, ὥστε ἐδυνάμωσε τὴν ἐπιστημονικὴν, ψυχολογικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν πείρα τῆς ἀνθρωπότητος πολὺ περισσότερο, παρὰ ὅλοι οἱ προηγούμενοι αἰῶνες μαζί. Ὅτι ἐπὶ χιλιάδες χρόνια μαζευότανε ὡς ἀκατέργαστο, ἀτακτοποιητο καὶ ἀσυνάρτητο ὕλικό, βρῆκε στὸν δέκατο ἔννατο αἰῶνα τὴν τακτοποίηση, συστηματοποίηση καὶ περαιτέρω ἐπιστημονικὴ ἐξέλιξή του. Γιαυτὸ καὶ ὁ τελευταῖος αὐτὸς μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀφετηρία νέας δόλτελα ζωῆς γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Τὸ νεανικὸ αὐτὸ τρόπο τῆς κοινωνικῆς σκέψεως, ποῦ ὅλα τὰ ζητήματα τὰ λύει μὲ τὸ αἶσθημα καὶ μὲ διάφορες θεωρητικὰς ἀνθρωπιστικὰς ἰδέες τὸν ὀνομάζει σήμερα ἡ ἐπιστήμη, ὑποκειμενικὸ, αἰσθηματικὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι : **ὑποκειμενικὴ κοινωνιολογία.**

Ἐπίσης τὸν ὀνομάζει καὶ *ὀυτοπιστικόν*, διότι οἱ σκέψεις του δὲν στηρίζονται στὰ διδόμενα τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, ὅπως τὰ διέπλασε ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, ἀλλὰ σὲ αὐθαιρέτους φανταστικοὺς συλλογισμοὺς, ποῦ βάση ἔχουν πάντοτε *μία ἀφηρημένη ἔννοια*, περὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης λ. χ. κοινωνικῆς εὐτυχίας, ἀπολύτου ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, ἀπολύτου τελειότητος τῆς ζωῆς κτλ. κτλ.

Ἐἴτε ὑποκειμενικὴ κοινωνιολογία τὴν ὀνομάσαμε εἴτε οὔτοπιστικὴ, τὸ πρᾶγμα μένει τὸ ἴδιο. Ἐχομε νὰ κάνωμε πάντοτε μὲ ἓνα τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, ποῦ φαντάζεται ὅτι μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ τὰ πράγματα τῆς κοινωνίας μὲ αἰσθηματολογίαις, ἀνθρωπιστικὰς ἰδέαις καὶ ἐτοιμοὺς ἐκ τῶν προτέρων θεωρητικοὺς συλλογισμοὺς, χωρὶς κἂν νὰ ὑποψιασθῆ ὅτι ἡ λογικὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν συμπίπτει καθόλου μὲ τὴν λογικὴν τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος καὶ ὅτι ἡ τελευταία αὐτὴ ἔχει δικούς της νόμους σιδερένιους σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ζεῖ καὶ ἐξελισσεται μοναχῆ της. Ἐπρεπε νὰ περῶσιν χιλιάδες χρόνια γιὰ νὰ καταλάβῃ ἡ ἀνθρωπότης τὸ ἀπλούστατο αὐτὸ πρᾶγμα.

Ὅπως εἶπαμε παραπάνω πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις οὔτοπιστὰς νέους ἐξακολουθοῦν τὰ ὑποκειμενικὰ ἰδεολογικὰ τους κηρύγματα καὶ ἀφοῦ περάσῃ ἡ νεανικὴ τους ἡλικία καὶ καμιά φορὰ μάλιστα καὶ ὅταν γεράσουν. Σ' αὐτοὺς τὸ ἀνθρωπιστικόν, ἰδεαλιστικόν στοιχεῖο εἶναι τόσο δυνατό, τόσο πολὺ ἀνεπτυγμένον, ὥστε πνίγει κάθε ἄλλη σκέψις μέσα τους, κάθε ἰκανότητα νὰ ἀντιμετωπίσῃ ψυχραίμα τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Στὸ τέλος τοὺς γίνεται μία μονομανία, μία ἀπαραίτητη ἀνάγκη τῆς ψυχῆς τους, χωρὶς τὴν ὁποίαν δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν. Καταντοῦν τελειῶς σκλάβοι τῆς ἰδέας τους. Ἀπὸ τέτοιους ἀδιορθώτους ἰδεολόγους στρατολογοῦνται καὶ σήμερα ἀκόμα οἱ διάφοροι ἀντιπρόσωποι τῶν πο-

λυαρίθμων ὑποκειμενικῶν ἐπαναστατικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναφέρωμε σύντομα παρακάτω.

* *

Ἄλλὰ δὲν εἶναι ὅλοι οἱ ἐνθουσιώδεις νέοι τόσο μονομερεῖς οὔτε καὶ παραμένουν σὲ ὅλη τους τὴν ζωὴν στὰ ἴδια νεανικὰ ἰδεολογικὰ ὄνειρα. Οἱ περισσότεροι δίπλα μὲ τὸν ἐνθουσιασμό τῆς ζωῆς ἔχουν καὶ τὴν ἰκανότητα τῆς παρατηρητικότητος καὶ οὐχὶ λιγώτερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀνεπτυγμένον καὶ τὸ αἶσθημα τῆς πραγματικότητος.

Ἐνόσω εἶναι νέοι ἀκόμα καὶ δὲν ἔχουν μεστωμένον τὸ μυαλό τους, τὸ αἶσθημα μέσα τους ὑπερνικᾷ τὴν σκέψιν καὶ τοὺς ρίχνει μοιραίως σὲ ὅλες τὶς ὑπερβολὰς τῆς ἰδεολογικῆς ὑποκειμενικῆς σκέψεως. Χτίζουσιν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν φαντασία τους χρυσὰ παλάτια καὶ ἐπιγεῖους παραδείσους.

Μόλις ὅμως περάσουν τὰ φούμαρα τῆς νεότητος καὶ κατασταλάξῃ καλύτερα τὸ μυαλό τους, κουρασθῆ δὲ συνάμα καὶ ἡ ψυχὴ τους ἀπὸ τὶς μεγάλες φράσεις, γεννᾶται μέσα τους μιὰ ἀντίδρασις, παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη τῆς πραγματικότητος, ἡ ἀνάγκη νὰ δοῦν τὰ πράγματα ὅπως εἶναι καὶ νὰ μὴ βαυκαλιζῶνται πλέον μὲ ἀπραγματοποίητα ὄνειρα ἀκατόρθωτα πράγματα.

Βλέπουν καθαρὰ τώρα ὅτι ὁ ἔξω κόσμος ἔμεινε ὁλότελα ἀσυνκίνητος στὶς διδαχὰς τους καὶ οὐ κανεὶς δὲν αἰσθάνθηκε τὴν παραμικρὴ ἐπιθυμία νὰ ἀλλάξῃ σὲ τίποτε τὸ βίον του χάριν τῶν ἰδεῶν των.

Ἐπομένως κάμνοντας αὐτὸ ποῦ ἔκαμναν εὐχαριστοῦσαν μόνον τὸν ἑαυτὸν τους χωρὶς νὰ φέρουν κανένα θετικὸ ἀποτέλεσμα. Θᾶταν λοιπὸν καλύτερο ἀντὶ νὰ χάσουν τὸν καιρὸν τους προσπαθώντας μάταια νὰ φέρουν τὸν κόσμο στὰ νερά τους, νὰ προσαρμοσθοῦν οἱ ἴδιοι στὴν ἔξω πραγματικότητα τῆς ζωῆς.

Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ καταλάβουν ποιοὶ εἶναι ἐπὶ τέλος οἱ λόγοι ποῦ κάνουν τὴν κοινωνίαν νὰ εἶναι τόσο δυσκίνητη, τόσο δύσκολη νὰ παραδέχεται νέαις ἰδέαις καὶ νὰ ἀλλάξῃ τὰ συστήματά της. Καὶ ἀρχίζει τώρα ὁ εὐγενικὸς νεανίας νέα σειρά συλλογισμῶν γιὰ τὴν κοινωνίαν ἐκ διὰμέτρου ἀντίθετη μὲ ἐκεῖνες ποῦ ἔκαμνε ὡς τὰ τώρα. Προηγούμενως ἤθελε νὰ διαδώσῃ στὴν κοινωνίαν δικὰς του ἑτοιμὰς ἰδέαις, ποῦ παραδόξως τὶς θεωροῦσε ἐκ τῶν προτέρων σωστέαις. Τώρα ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν προπαγάνδα τοῦ ζητᾶ νὰ μάθῃ, νὰ φωτισθῆ νὰ καταλάβῃ τὴν πραγματικότητα. Κάνει δηλαδὴ μιὰ ἐργασία ἐρευνητικὴ, ἀναλυτικὴ, ἀντικειμενικὴ. Καὶ στὴν νέα του ἐρευνα ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφαλαῖον λάθος ποῦ ἔκαμνε, καὶ νομίζει δηλαδὴ ὅτι ἡ αἰτία ποῦ ἡ κοινωνία εἶναι ἐλαττωματικὴ, εἶναι ἡ ἀμάθεια δῆθεν καὶ ὄχι ἡ κακὴ θέλησις τῶν ἀν-

ἄφροπων. Ἀρχίζει νὰ ἀμφιβάλῃ τώρα τελείως γιὰ τὴ θεωρία αὐτῆ. Ἡ πείρα τὸν ἐδίδαξε ὅτι ἀκριβῶς οἱ περισσότερον μορφωμένοι, οἱ πῶς ἐξυπνοὶ καὶ τριμμένοι μὲ τὴ ζωὴ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ὀλιγώτερο προσέχουν στὶς ἰδεολογικὰς θεωρίας καὶ ὀλιγώτερο ἐπιθυμοῦν τὴν διαρρύθμιση τῆς κοινωνίας ἐπὶ νέων βάσεων.

Τί συμβαίνει λοιπόν; Θὰ πῆ πῶς τὸ ζήτημα τῆς διορθώσεως τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι τόσο ζήτημα μυαλοῦ καὶ γνώσεων, ὅσον ζήτημα ψυχικῆς ἐπιθυμίας, καὶ πῶς βαθύτεροι ψυχικοὶ λόγοι, ἐμποδίζουν τὴ διάδοση τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεῶν.

Ποιοὶ νᾶναι ἄρα γε οἱ ψυχικοὶ αὐτοὶ λόγοι; Μήπως εἶναι τίποτε προλήψεις βαθειὰ ριζωμένες, μήπως εἶναι κεκτημένες συνήθειαι ποῦ δύσκολα ἀλλάζουν ἢ ἐπὶ τέλους τίποτα συμφέροντα ποῦ κάνουν τοὺς πολλοὺς νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι μὲ τὸ ὑπάρχον καθεστῶς;

Ἀρχίζει τώρα μὲ ἄλλα μάτια ποῖο ψύχραιμα νὰ βλέπῃ τὴν κοινωνία, πῶς ἤρεμα, πῶς συγκαταβατικὰ νὰ κρίνῃ τὰ πράγματα. Καταλαβαίνει πῶς ὅτι κάποιοι λόγοι σοβαροὶ ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκάζουν τὴν κοινωνία νὰ εἶναι ἐλαττωματικὴ. Παύει νὰ ἀγανακτῆ πλέον ἐναντίον τῆς καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ τῆς συγχωρήσῃ πολλά. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ τοῦ φαίνεται τώρα, πῶς δὲν εἶναι καὶ τόσο κακὴ ἡ κοινωνία ὅπως τὴν ἐφρατάζετο πρὶν. Βέβαια μποροῦσε νὰ ἦτον καλύτερη, ἀλλὰ μποροῦσε νὰ ἦταν καὶ πολὺ ποῖο χειρότερη, ὅπως καὶ πράγματι ἦταν ἄλλοτε ὅταν ἡ ἀνθρωπότης βρισκότανε σὲ τελείως βάρβαρη κατάσταση. Ἦταν φυσικῶς ἀδύνατο οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ μονομιᾶς ἀπὸ ἄγρια ζῶα τοῦ δάσους νὰ μετατραποῦν σὲ ἰδεώδη κοινωνία ἀγγέλων! Ἀναγκαστικὰ ἔπρεπε νὰ περάσουν διάφορα μεταβατικὰ στάδια ἀναπτύξεως, ποῦ βέβαια ὅσον καὶ νὰ ἦσαν καλύτερα τὸ εἶνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, πάντοτε θὰ εἶχαν καὶ τὰ ἐλαττώματά τους. Τὸ ὅτι ὅμως δὲν μένει ἀκίνητη ἡ κοινωνία, ἀλλὰ διαρκῶς προοδεύει, διαρκῶς βαίνει πρὸς τὸ καλύτερον αὐτὸ ἤδη εἶναι κατιτί, εἶναι πολὺ σπουδαῖο, ἴσως νὰ εἶναι τὸ πᾶν. Ἔτσι ὑπάρχει ἐλπίδα μιὰ μέρα ἡ κοινωνία νὰ φθάσῃ μόνον τῆς καὶ στὴν ὀνειρεμένη τελειότητά της.

Καὶ τώρα πλέον ὁ ἐπαναστάτης νεανίας, ὁ μέχρι τοῦδε φανταστικὸς καὶ ἀμείλικτος, συνδιαλάττεται μὲ τὴν κοινωνίαν. Συμφιλιώνεται μὲ τὴν ἀτέλειά της καὶ χωνεύει καλὰ τὴν σχετικότητα τῶν πραγμάτων. Προσπαθεῖ μόνον νὰ καταλάβῃ καλύτερα τοῦ νόμου ποῦ διέπουν τὴ βαθμιαία ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Ἀποτείνεται σὲ ἐμπειροτέρους φίλους του καταφεύγει σὲ σοβαρὰ ἐπιστημονικὰ συγγράματα καὶ βρίσκει ἐπὶ τέλους μιὰ λύση στὰ προβλήματα ποῦ τὸν ἐνδιαφέρουν. Τὸ μεγάλο βῆμα τὸ ἔκανε ὅμως. Ἐκατάλαβε στὸ τέλος ὅτι ἡ κοινωνία εἶναι ὄργανισμός ἀνεξάρτητος, μὲ δικούς της ἐσωτερικοὺς νόμους, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποί-

ους ζεῖ καὶ ἐξελίσσεται, ὅπως κάθε ἄλλος φυσικὸς ὄργανισμός, καὶ ὅτι οἱ διάφορες ὑποκειμενικὲς ἰδέες, ἐπιθυμίες καὶ αἰσθήματα τῶν διαφόρων ἀτόμων, δὲν ἔχουν τίποτε νὰ κάνουν μὲ τοὺς ἀντικειμενικοὺς αὐτοὺς νόμους τῆς κοινωνίας. Γελά τώρα μὲ τὴν πρώτη του ἀφέλεια νὰ νομίσῃ ὅτι μὲ μερικὰς ἀφηρημένες ἀνθρωπιστικὰς ἰδέες καὶ θεωρητικὰς διδαχὰς μποροῦσε νὰ ἀλλάξῃ τὴν κοινωνία.

Τὴ μεθοδολογικὴ ἐξέλιξη τοῦ τὴν ἐτελείωσε! Ἀπὸ ὑποκειμενικὸς, αἰσθηματικὸς, αὐτοπιστῆς κοινωνιολόγος, ἔγινε τώρα ἀντικειμενικὸς παρατηρητῆς τῆς κοινωνίας καὶ ἐπιστημονικὸς σπουδαστῆς αὐτῆς. Ἡ μέθοδος αὐτῆ τῆς παρατηρήσεως καὶ σπουδῆς στὴν ὁποία κατέληξε ὀνομάζεται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη: ἀντικειμενικὸς τρόπος τῆς κοινωνικῆς σκέψεως: **ἀντικειμενικὴ κοινωνιολογία** ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν προηγουμένη ποῦ ἀναφέραμε παραπάνω, τὴν ὑποκειμενικὴ. Μὲ ἀπλὰ καὶ χτυπητὰ λόγια εἶδαμε λοιπόν πῶς ἐξελίσσεται ἡ κοινωνικὴ σκέψη μέσα σὲνα ζωντανὸ ἄνθρωπο.

**

Προτοῦ προβοῦμε στὴν ἀπαρίθμηση τῶν σπουδαιότερων κοινωνικῶν συστημάτων, ὑποκειμενικῶν καὶ ἀντικειμενικῶν, θάταν καλὸ, ὡς συμπλήρωμα τῶν προηγουμένων, νὰ δώσωμε καὶ μιὰ ἄλλη ἀνάλυση τῶν δύο μεθόδων, *ποῦ γενικὴ καὶ θεωρητικὴ*, ποῦ νὰ δεικνύῃ καλύτερα τὶ λογικὰς, φιλοσοφικὰς καὶ ψυχολογικὰς βάσεις τῶν δύο τρόπων τοῦ σκέπτεσθαι.

Ἡ ὑποκειμενικὴ κοινωνιολογία προϋποθέτει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξάρτητο, μὲ ἐλεύθερη βούληση καὶ ἐλεύθερη σκέψη. Οἱ ἰδέες του εἶναι δῆθεν ἀνεξάρτητα γεννήματα τοῦ ἐγκεφάλου του, πηγάζοντα ἀπὸ μιὰ Ἐσωτερικὴ ἀτομικὴ ἐμπνευση, ἀνεξάρτητη ἀπὸ κάθε ἐξωτερικὴ ἐπίδραση τόπου καὶ χρόνου. Ἡ ψυχὴ του καὶ τὸ ἐμπεριεχόμενό της εἶναι τελείως αὐτοτελῆ καὶ δὲν ἐπηρεάζοντο ἀπὸ τὸ ἔξω ὄν τοῦ περιβάλλοντος. Οἱ πράξεις του προϋποτίθεται ὅτι εἶναι συνέπεια τῶν ἰδεῶν του καὶ ἐπομένως μπορεῖ νὰ δώσῃ σαυτὲς ὅ,τι κατεύθυνση θελήσῃ. Ἡ κοινωνία κατ' ἀνάγκην δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἓνα ἀπλὸ ἄθροισμα τέτοιων ἐλευθέρων, αὐτεξουσίων ἀτόμων. Ὅπως τὸ αἰτομο σύμφωνα μὲ τὶς ἰδέες του ρυθμίζει κατὰ βούληση τὸν ἀτομικὸ του βίον, ἔτσι καὶ ἡ κοινωνία μπορεῖ κάλλιστα νὰ ρυθμίσῃ τὴ διαγωγή καὶ κατεύθυνσί της κατὰ βούληση, ἀρκεῖ μόνον νὰ θελήσῃ νὰ τὸ κάνει, νὰ συντρέξουν δηλαδὴ ἡ καλὴ θέληση καὶ ἡ ὀρθὴ σκέψη ὄλων τῶν πολιτῶν. Καὶ ἐὰν αὐτὸ δὲ συνέβηκε ὡς τώρα, τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀμάθεια καὶ τὴν ἔλλειψη μορφώσεως τῶν περισσότερων πολιτῶν. Ἄλλ' αὐτὸ δὲ σημαίνει τίποτε! Ἀρκεῖ στὸ μέλλον νὰ βρεθοῦν οἱ κατάλληλοι ἱεραπό-

στολοι, νὰ διδάξουν τὰ ὀρθὰ καὶ πρέποντα καὶ ἀμέσως θὰ διορθωθῇ ἡ κοινωνία, ἡ ὁποία διὰ λογικὴ καὶ δικαιοσύνη! Ἄρκει κανεὶς νὰ διαδώσῃ μεγάλες ἰδέες, ὑψηλὰ ἰδεώδη, ὥραϊα συστήματα, ὅσο τὸ δυνατόν δικαιότερα καὶ ἀνθρωπινότερα καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀναγέννησις εἶναι ἐξασφαλισμένη! Αὐτὸς εἶναι ὁ στερεότυπος ὑποκειμενικὸς τρόπος τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, ὁ ὅσον ἄλλως τε συμφυῆς στὸ κοινὸ ἀνθρώπινο μυαλὸ καὶ ὁ συμπίπτων τελείως μὲ ὁλόκληρο τὸ παιδαγωγικὸ μας σύστημα. Χωρὶς ὑπερβολὴν τὰ ἐννέα τουλάχιστον δέκατα τῶν ἀνθρώπων σκέπτονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἕως χθὲς ἀκόμη ὅλοι οἱ κοινωνιολογοῦντες φιλόσοφοι ἐστήριζαν τὰ συστήματά τους σὲ παρομοίους ὑποκειμενικοὺς ὑπολογισμοὺς.

Ἡ ἀντικειμενικὴ κοινωνιολογικὴ σκέψις ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον σὲ ἄλλο ὁλότελα σύστημα συλλογισμῶν, ἐκ διαμέτρου ἀντίθετο μὲ τὸ προηγούμενον.

Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἀπόλυτο καὶ εἶναι τὸ σχετικότερον τῶν πραγμάτων. Ναὶ μὲν ὁ ἄνθρωπος μόνος του δημιουργεῖ τὴν ἱστορίαν του, ἀλλὰ τὸ κάνει ὄχι εὐσυνείδητα καὶ μὲ ἐλεύθερον θέλησιν. Χρησιμεύει βέβαια ὁ ἴδιος ὕλικὸς τῆς ἱστορίας του, ἀλλ' αὐτὴ πλέκεται καὶ προχωρεῖ μηχανικῶς παρασέροντας καὶ αὐτὸν τυφλὰ ἀπὸ πίσω της, ὑπηρετῶντας νόμους, στοὺς ὁποίους δὲν μπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ ἡ θέλησις τοῦ ξεχωριστοῦ ἀτόμου. Κάθε ἄνθρωπος μόλις γεννηθῇ βρίσκει μπροστά του *μία κοινωνία ἐτοιμῆ*, ἡ ὁποία τὸν ἀρπάζει ἀμέσως, τοῦ ἐπιβάλλει τὴ γλῶσσαν της, τὴ θρησκείαν της, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά της, τὰ συστήματά της, τὶς ἰδέας της, μεταχειριζομένη πρὸς τοῦτο ἰσχυρότατα ὑπνωτιστικὰ μέσα: τὴ ἐκκλησίαν, τὴν οἰκογένειαν τὸ σχολεῖον, τὰ διάφορα κοινωνικὰ ἰδρύματα, τὶς τρεχούμενες φιλοσοφικὰς, ἐπιστημονικὰς, καλλιτεχνικὰς δοξασίας κτλ. Ὅλα αὐτὰ ὑπνωτίζουν ὁλότελα τὸ ἄτομον, τὸ νέο μέλος τῆς κοινωνίας, ἀφομοιώνοντας αὐτὸ τελείως μὲ τὸ λοιπὸ ὕλικὸν τῆς κοινωνίας. Πῶς μπορεῖ λοιπὸν νὰ βρεθῇ ἐλεύθερη θέλησις καὶ ἐλεύθερη ἐμπνευσις μέσα στὸ νέο αὐτὸ πολίτην, ἀφοῦ ὄχι μόνον ἡ γέννησις του ἦταν ἀποτέλεσμα ξένης θελήσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη του κοινωνικὴ διαπαιδαγώγησις βρισκότανε σὲ ξένα χεῖρα. Καὶ τώρα ἀκόμα ποῦ μεγάλωσε ἀντιμετωπίζει διαρκῶς ἓνα σωρὸ κοινωνικὰς συνθηκὰς καὶ ἀνάγκας, ποῦ ἐξουδετερώνουν ὁλότελα τὴ θέλησίν του καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ προσαρμοσθῇ τελείως μὲ αὐτές. Ναὶ μὲν ἔχει μέσα του σχηματισμένα ὁλόκληρον κόσμον παραστάσεων, ἰδεῶν, αἰσθημάτων, ψυχώσεων, ποῦ εἶναι βαθύτατα ριζωμένα στὸ αἷμα του, ἀλλ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχουν καμιά ἀνεξάρτητη ἀξία. Ὁ ἴδιος παραδόξως τὰ φαντάζεται ὡς δικὰ του, προερχόμενα δῆθεν ἀπὸ μία ἐσωτερικὴ ἐμπνευσις, καὶ γι' αὐτὸ τὰ λατρεύει καὶ τὰ θεωρεῖ τὰ μόνα ἀγαπητὰ στὴ ψυχὴν του. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ

εἶναι ξένα! Τοῦ τὰ ἔχει δώσει ἀπλούστατα ἡ κοινωνία του καὶ ἐπομένως ὑποστηρίζοντας αὐτὰ δὲν κάνει ἄλλο, παρὰ νὰ στερεώσῃ τὰ ὑπάρχοντα κοινωνικὰ καθεστῶτα. Καὶ ὅπως αὐτὸς ἔπεσε θῦμα καὶ ἀφομοιώθηκε δουλικώτατα μὲ τὴν κοινωνίαν του, ἔτσι τώρα χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει συντείνει μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους νὰ ἀφομοιώσῃ τοὺς νέους πολίτας, ποῦ ὁλοένα γεννιῶνται. Κοὶ ἔτσι καταντᾷ τὸ ἐλεύθερον δῆθεν ἄτομον, κατὰ τοὺς ἀντικειμενικοὺς κοινωνιολόγους, νὰ μὴν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἓνα ὑπνωτισμένο ἑτεροκίνητον σῶμα, ποῦ μυστηριώδεις κοινωνικὰς δυνάμεις τὸ διευθύνουν καὶ τὸ τραβοῦν ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Καὶ ἐνῶ τοῦ ἐμπνέουν τὴν ψευδῆ ἐντύπωσιν πῶς δρᾷ δῆθεν ὡς ἀνεξάρτητη μονάδα, τὸ ἐκμεταλλεύονται *κοινωνικῶς* καὶ βάλλουν νὰ παῖξῃ ὀρισμένο κοινωνικὸ ρόλον, μὲ ὀρισμένον τρόπον, σύμφωνα μὲ τὶς ἐκάστοτε ἀπόκρυφες ἀνάγκας τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ὁ ἐλεύθερος δῆθεν ἄνθρωπος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ *μιά κοινωνικὴ μονάδα*, ἓνα ἀπλὸ δηλαδὴ μέλος μιᾶς κοινωνικῆς ομάδος μὲ τὶς ἀνάγκας τῆς ὁποίας ταυτίζει δουλικώτατα τὴν ὑπαρξὴν του. Ἀλλ' ἄραγε ἡ δουλικὴ του αὐτὴ κατάστασις τὸν ἐμποδίζει νὰ βγαίνει κάποτε ἀπὸ τὴν νάρκην του καὶ νὰ ἀντιδρᾷ στὸ γύρω ὑπνωτιστικὸ περιβάλλον; Κάθε ἄνθρωπος βέβαια ποῦ ἔτυχε νὰ γεννηθῇ μὲ ἰδιαιτέρον ἐρευνητικὸν μυαλὸν θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην νὰ φιλοσοφήσῃ γιὰ τὰ γύρω φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ἡ ἐρευνά του τότε μόνον θὰ ἔχῃ σημασίαν ὅταν ζητήσῃ νὰ μάθῃ τοὺς μυστηριώδεις νόμους ποῦ διευθύνουν ἀσυνείδητα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας. Ἡ μελέτη του αὐτὴ θὰ τοῦ δείξῃ ἂν ὑπάρχῃ ἐλπίδα νὰ φθάσῃ καμιά μέρα μόνη της ἡ κοινωνία σὲ ἀνώτερον στάδιον πολιτισμοῦ. Θὰ τοῦ δείξῃ ἀκόμα κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν ἡ ἐξέλιξις αὐτὴ νὰ γίνῃ γληγορότερα, ἂν τὴν ὑποβοηθοῦν συνειδητὰ οἱ ἄνθρωποι, στηριζόμενοι αὐτὴ τὴ φορὰ σὲ μεγάλην πᾶν κοινωνικὴν πείραν καὶ ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν.

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ θὰ τοῦ δείξουν καθαρὰ ποῦ βρισκονται τὰ πραγματικὰ ἐμπόδια ποῦ δυσκολεύουν τὴν κοινωνικὴν πρόοδον. Ἀπαξ βρεθῇ θετικὰ ἢ πραγματικὴ αἰτία τοῦ κακοῦ, θὰνε εὐκολώτερη τότε καὶ ἡ θεραπεία. Θὰ θελήσῃ ἴσως τότε ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης γιὰ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν βελτίωσιν καὶ τελειοποίησιν της. Καὶ ὅ,τι δὲν μπορέσανε νὰ κάνουν χιλιάδες χρόνια οἱ αἰσθηματικὰς ἰδεολογίας τῶν ὑποκειμενικῶν κοινωνιολόγων, ἴσως, κατορθώσῃ στὸ τέλος ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀντικειμενικὴ σπουδὴ τῶν νόμων τῆς κοινωνίας.

Η ΚΟΜΜΟΥΝΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΥΠΟ Ε. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ι. ΓΕΝΕΣΙΟΥΡΓΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ

Κάθε μεταβολή κοινωνική, όπως ή Κομμούνα των Παρισίων, επέρχεται όταν, πρό παντός, ή επαναστατική κοινωνική τάξις δέν μπορεί διαφορετικά νά βγη από τό άδιέξοδο, στο όποιο τήν έχει φέρει ή κυρίαρχος τάξις, καθ' ής ή επανάστασις. Κάθε δέ επανάστασις δέν είναι τίποτ' άλλο, παρά μιá κρίσιμος φάσις τών αγώνων τών τάξεων, τό σύνολον τών όποίων άποτελεί τήν ιστορία μιáς χώρας ή τής κοινωνίας ολοκλήρου.

Η κρίσιμος αύτès φάσις δέν επέρχονται ειρή και ως έτυχε, αλλά τή συνδρομή διαφόρων πρός τούτο παραγόντων, που παρουσιάζονται στην εξέλιξι ως άμεσοι ή έμμεσοι δημιουργοί τών σκοπών και τών συμφερόντων τών ανταγωνιζομένων πρός άλλήλας τάξεων για τή πολιτική και συνεπώς τήν οικονομικο-κοινωνική επικράτησι.

Αί επαναστάσεις όμως, έξ άλλου, δέν έχουνε εύθεια, κανονική και μαθηματική πορεία και εξέλιξι, αλλά γέμουν διαφόρων μορφών, φάσεων, επεισοδίων, προόδων και όπισθοδρομήσεων και εξελίσσονται ταχέως ή άργά, άμέσως ή έμμέσως, κατ' εύθειαν ή πλαγίως ή με ζικ-ζάκ πρός τό άλφα ή δήττα τελικό τέρμα τους, υπερ πολλάκις κατά τήν εξέλιξί τους υπερπηδοῦν για νά επανέλθουν βραδύτερον σταθερά εις αυτό, όπως έχει προορισθή από τις συνθήκες μιáς ιστορικής περιόδου. Ο τρόπος δέ και ή πορεία αύτῃ τών επαναστάσεων γίνεται αναλόγως τών διαφόρων μυρίων λόγων και διαφόρων κοινωνικών δυνάμεων ή όποίτες εμφανίζονται σέ κάθε ιστορική περίοδο και στιγμή, συνεπεία τών μαρξιστικών όρων και συνδρομών και τής αντικειμενικής έν γενεί καταστάσεως μιáς χώρας ή του Κόσμου ολοκλήρου. Αλλά και τών υποκειμενικών έλατηρίων δέν είναι ξένη μιá επανάστασις. Τα τελευταία όμως αυτá πάλιν είναι άμεσοι ή έστιω έμμεσοι άπόρροια τής ύλιστικής, πρό παντός οικονομικής, συνθέσεως μιáς κοινωνίας, τής σχέσεως αύτῃς πρός τόν άλλο κόσμο και τής έπιρροής άλλων ποικίλων αίτιων, τά όποία στο βάθος και τήν ούσία είναι πάντως ύλιστικά, έν και πολλές φορές φαινομενικά

και κατά πλάσμα παρουσιάζονται ως ιδεαλιστικά και άσχετα πρός τήν μαρξιστική πλευρά και θέσι.

Τούτων ούτως έχόντων, μπορεί νά πῆ κανείς ότι ή αντικειμενικές και υποκειμενικές συνθήκες, όροι και καταστάσεις, οι όποιες ύφίσταντο στη Γαλλία κατά τή Δευτέρα Αυτοκρατορία, και μάλιστα κατά τή «Φιλελευθέρα» 2α περίοδο αύτῃς (1860—1870), είχαν μοιραίως δημιουργήσει μιá κατάσταση μεταβατική από του Μοναρχισμού πρός τή Δημοκρατία δι' επαναστάσεως. Η τελευταία δέ, όπως σοφά παρατήρησε ο Frederick Engels (1), ότι είχε προορισθεί από τις αυτès συνθήκες και εκείνες που έδημιουργήθησαν μεταγενεστέρως κατά τήν εξέλιξι αύτῃς, νά φέρη τή πολιτική έξουσία στα χέρια τής εργατικής τάξεως. Και πραγματικά: "Όταν αναλογισθοῦμε τή κατά τή περίοδο εκείνη όξεία μαχητική αντίθεσι τών διαφόρων πολιτικών κομμάτων, ή όποία πάντοτε όταν ύφίσταται γεννάει κρίσεις κοινωνικές, διότι αυξάνει και έπισπεύδει τις όξείες φάσεις τής ύφισταμένης σέ κάθε κοινωνία πάλης τών τάξεων, και φέρει χαλάρωσι τής Κρατικής Μηχανῃς και τής Κοινωνικής Λειτουργίας. Όταν λάδουμε υπ' όψι μας τήν διαρκώς αυξανούσα τότε πολιτική άνηθικότητα τής κυβερνώσης κλίμας τών κρατουσών τότε τάξεων—αριστοκρατίας και μεγαλομπορζοαζίας—και συνεπώς τό επικείμενο αναπόφευκτο κράχ αύτῃς: τήν σπατάλην του δημοσίου πλούτου και έπομένως τήν λαϊκήν αγανάκτησιν κατά του καθεστώτος, αλλά πρό πάντων τήν δια τήν κάλυψιν τών δαπανών αυτου οικονομικήν πίεσιν του λαου' τήν άνησυχία και τό ανικανοποίητο τής μικροαστικής τάξεως, τής όποιας τά συμφέροντα παρεβλέποντο, ένψ έπρεπε πρό παντός νά λαμβάνωνται υπ' όψι από μιá καλουμένη «Φιλελεύθερη Μοναρχία», άφου κατά τους κοινωνικούς νόμους, τους διέποντας τή σύνθεσι τών πολιτευμάτων, από τή τάξι αύτῃ άπορρέει μιá τοιαύτη Μοναρχία: τήν επαναστατική ψυχολογική κατάσταση και τήν επαναστατική ιστορική παράδοσι τών μεγάλων λαϊκών μαζών, ή όποίτες ήθελαν νά επαληθεύσουν τις διαψευθείσες οικονομικές και πολιτικές έλπίδες και έλευθερίες που τους είχε γεννήσει ο επαναστατικός σάλος, ιδία τῃ 48: τό οικονομικό άδιέξοδο και τις αυξανούσες τελικές απαιτήσεις του βιομηχανικού και όπωσδήποτε τότε συνειδητου προλεταριάτου—πρωτοπορεία τών μαζών— που ήσαν ή άπόλυτη αντικειμενική άπόρροια τών τότε συνθηκών (ως λ.χ. τής άρχομένης συγκεντρώσεως τής Βιομηχανίας και

1) Πρόλογος του στην άγγλική έκδοσι του Civil war in France του Καρλ Μάρξ.

τῆς ἐντεῦθεν δημιουργίας ἰσχυροῦ ὀπωσθήποτε προλεταριάτου, τῆς δημιουργίας μεγάλου κινητοῦ πλοῦτου, τῆς ἀποικιακῆς καὶ ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς κ.λ.π. κ.λ.π.). Ὅταν μὲ μιά λέξι λάβουμε ὑπ' ὄψιν ὅλα ταῦτα, ἀντιλαμβάνομεθα πολὺ σαφῶς ὅτι τὴν 2α αὐτοκρατορία, μάλιστα μετὰ τὴν ἦττα τῆς κατὰ τὸ Γαλλογερμανικὸ πόλεμο τοῦ 70, μετὰ τὴ τότε ἐχθρική στάσι τοῦ Πάππα, τῶν κληρικῶν καὶ τῶν καθολικῶν ἐν γένει—οἵτινες ἦσαν οἱ ὑποστηρικταὶ τοῦ Ναπολέοντος III καὶ τῆς αὐτοκρατορίας του,—τὴν μὴνιν τῶν Μοναρχικῶν γιὰ τὴν Ἰταλικὴν πολιτικὴν τοῦ αὐτοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴ πτώσι τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν Δουκᾶτων—πράγματα ποῦ ἐθίζαν τὸ πολιτικὸν τῶν Μοναρχικῶν αἰσθητήριον καὶ τὸ συμφέρον τῆς τάξεώς τους εἰς τὰ καίρια καὶ τοὺς ἐξώργισε ἀφάνταστα κατὰ τοῦ «προδῶσαντος» αὐτοῦ Βοναπάρτου,—τὴν ἀνέμενε ἢ τελειωτικὴ καὶ τραγικὴ κατάρρευσις τῆς ὡς καὶ τοῦ καθεστώτος τῆς διὰ βιαίας ἐπαναστάσεως, ποῦ, καθὼς προείπαμε, εἶχε προορισθῆ νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς Κομμούνας.

II. ἸΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ

Τὴν 4ην Σηβρίου τοῦ 1870, ὕστερα ἀπὸ τὴ περιφανὴ ἐκείνη τῶν ἐργατικῶν μαζῶν ἐπανάστασι, προεκηρύχθη στὸ Παρίσι ὑπὸ τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἡ Δημοκρατία. Τὴν ἐξουσία ὅμως, μὲ τὴ συνδρομὴ τῆς ἀντιδράσεως ποῦ γεννήθηκε, ὅπως γεννᾶται μετὰ κάθε ἐπανάστασι, κατέλαβε ἡ περίφημος «Προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης», ποῦ κάθε ἄλλο παρά ἀπέρρεε ἀπὸ τίς λαϊκὰς μάζας ἢ κὰν εἶχε ἐγκριθῆ ὑπὸ τούτων.

Ἡ τότε κυρίαρχος ἀπαίτησις τῶν μαζῶν τῶν ἐργατῶν, χωρικῶν καὶ τοῦ ἐν ἐπιστρατεύσει λαοῦ, ἦτο ἡ κατάπαυσις τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου καὶ ἡ σύναψις εἰρήνης, ὡς μόνῃς τότε, προσναίρου πάντως, διεξόδου τῆς λαϊκῆς δυστυχίας, ποῦ, μετὰ τὴ τρομερὴ μάλιστα Γαλλικὴ ἦττα, εἶχε φθάσει στὸ ἀπροχώρητο.

Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία, ποῦ ἐπηκολούθησε, χάριν τῶν ἀστικῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, ἅμα τὴ ἀναχαιτίζει τῆς ἐπαναστατικῆς προόδου ὑπὸ τῆς ἠνωμένης ἀντιδράσεως τῶν ἀντεπαναστατικῶν στοιχείων—ἀριστοκρατῶν καὶ ἀστικῶν—ἔφερε κατὰ πλάσμα μὲν δικαίου τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τῆς ἐξ 750 μελῶν ἐθνοσυνελεύσεως, κατ' οὐσίαν δὲ τῆς κλίμας, τῆς περὶ τὸν Thiers, δηλαδὴ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Στὴν Ἐθνοσυνέλευσι αὐτῇ, συνελθοῦσαν τὸ πρῶτον, ὡς γνωστόν, εἰς

Βορδῶ, ἡ πλειοψηφία ἦτο μοναρχικὴ. Οἱ μοναρχικοί, ἐπικρατήσαντες κατὰ τὸ πλεῖστον μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἠνωμένης ἀντιδράσεως, ἦσαν, κατ' ἀκολουθίαν, καὶ οἱ δυνάμενοι νὰ διαθέσουν τὰς ψήφους τοῦ πολλοῦ ἀσυνειδήτου λαοῦ κατὰ τὸ συμφέρον τους καὶ ἔτσι νὰ καλύψουν τὴ δικτατορία τους ὑπὸ τὴν πλαστογραφημένη θέλησι τοῦ λαοῦ. Ἡ ἐπικρατήσις δὲ αὐτῇ, ἂν καὶ εἶχε κύριον συντελεστήν τῆς τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν τοῦ προεπαναστατικοῦ παρελθόντος, ὀφείλεται ὅμως κατὰ πολὺ καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐξαγορασμένου τύπου καὶ τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ καὶ φανατικοῦ κλήρου, ὁ ὁποῖος σὲ κάθε ἐποχῇ εἶναι τὸ στήριγμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄργανο τῆς ἐλέφ Θεοῦ ἀριστοκρατίας καὶ κάθε ἀντιδραστικοῦ Βασιλικῶν λειψάνου τοῦ πρῆφην καθεστώτος τῆς.

Γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ὅμως ἡ βουλευτικὴ πλειοψηφία τῶν Μοναρχικῶν, δὲν θὰ ἦτο ἀρκετὴ ἢ ψῆφος τῶν ἀσυνειδήτων λαϊκῶν στοιχείων τῶν πόλεων, προστιθεμένη στὴ ψῆφο τῶν ἀπὸ κοινωνικὴ συνείδησι μοναρχικῶν, ἐὰν δὲν συνέτρεχε πρὸς τοῦτο ἡ ἀμέριστος συνδρομὴ ὀλοκλήρου σχεδὸν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ὁποία ἐπετεύχθη χάρις στοὺς ἀκολούθους λόγους καὶ αἰτίας.

Οἱ ἀγροτικοὶ πληθυσμοί, ὄντες πάντοτε καὶ γιὰ κάθε χώρα, συντηρητικοί, ἀντιδραστικοί καὶ ἀντεπαναστατικοί ἐδοθήθησαν τοὺς μοναρχικούς εἰς τὸ νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἐκείνη κατὰ πλειοψηφίαν τῆς τάξεως τους, καίτοι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Σεπτεμβρίου τοὺς παρέσχε πλεῖστα πλεονεκτήματα καὶ τοὺς ὑπέσχετο τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀπολύτρωσι. Ἀλλὰ ἐκτὸς αὐτοῦ, συνέβη τότε στὴ Γαλλία καὶ τὸ ἐξῆς συντελεστικὸν τῶν μοναρχικῶν σκοπῶν καὶ σχεδίων, ἰναφορικῶς μὲ τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμό. Ὁ Γαμβέττα καὶ οἱ λοιποὶ δημοκρατικοὶ ἡγέτες ἤθελαν τὴν ἐξακολούθησι τοῦ πολέμου χάριν τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τοῦ Κόμματός τους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀντίδρασι πρὸς τοὺς μοναρχικούς, ποῦ ἤθελαν τὴν εἰρήνην ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Γερμανῶν Junker γιὰ νὰ κτυπήσουν τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασι. Οἱ χωρικοὶ ἤθελαν τὴν εἰρήνην. Ἔτσι οἱ τελευταῖοι μοιραίως καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐτάχθησαν μὲ τὸ μέρος τῶν ἀντιθέτων τοῦ Γαμβέττα, οἵτινες ἦσαν οἱ Μοναρχικοί. Τὸ «εἰρηνόφιλο», ἂν ὄχι τὸ περὶ εἰρήνης κήρυγμα, ἐξ ἄλλου τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος δὲν ἐφθανε μέχρι τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν, κέτσι ἡ τελευταία ἐτάχθησαν ἀναφανδὸν μὲ τὸ μέρος τῆς ἀντιδράσεως καὶ κατήγησαν—ὅπως πάντοτε—νὰ καταψηφίσουν τὴν Δημοκρατίαν καὶ νὰ ὑπερψηφίσουν τὴν Μοναρχίαν. Ἀλλ', ἐπίσης, συνέτρεξε καὶ τοῦτο τὸ ὑποκειμενικὸ στοιχείο: Οἱ χωρικοὶ ὄντες

Βοναπαρτισταί, ἐμίσησαν τὴν ἐπανάστασι, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ καὶ δεισιδαιμονίᾳ τῶν ἐθεώρησαν ὡς ἓνα προσωπικὸ κίνημα, στρεφόμενον κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτου τῶν, καὶ τὴν ἐπολέμησαν λυσσῶδως ταχθέντες μὲ τὸ μέρος τῆς ἀντεπαναστατικῆς μοναρχικῆς ἀντιδράσεως.

Ἡ εἰρήνη δμως ποῦ ἐποθήσε ἡ μάζα τῶν ἀγροτῶν καὶ χάριν τῆς ὁποίας κατεψήφισε, πρὸ παντός, τὴ Δημοκρατία καὶ ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῆς ἀντιδράσεως, δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένη ἀπὸ τις συνθήκες, ποῦ διείπον τὴν ἐξέλιξι καὶ ἐκανόνιζαν τὰ πολιτικο-κοινωνικὰ ζητήματα τῆς Γαλλίας. Καὶ ἀληθῶς: Ἀντὶ τῆς εἰρήνης ἐπηκολούθησε, γιατί ἐπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ, ἡ τελειωτικὴ καὶ δραστικὴ φάσις τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ ἀστικὸς δηλ. πόλεμος μεταξὺ τῶν Παρισινῶν ἐργατῶν καὶ τῆς μοναρχικοαστικῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ὡς ἐκτελεστικὸς πρωτεπίτροπος — «ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας» — ἦτο, ὡς εἴπομεν, ὁ Thiers, ἔχων ὡς συνεργάτας του τὸν Jules Favre, Ernest Picard, Jules Ferry καὶ ἄλλους τινὰς προμάχους τῶν ἀντεπαναστατικῶν συμφερόντων, ποῦ ἐξεπροσώπει ἡ «ἀνώνυμος αὐτῇ μεσοβασιλεία» τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. (1)

Αὐτὴ ἡ ἀντιδραστικὴ Κυβέρνησις ἤρχισε τὰς ἐχθροπραξίας τῆς κατὰ τῶν ἐργατῶν τῶν Παρισίων, οἱ ὁποῖοι καθ' ἕνα τὰς φάσεις τῶν ἱστορικῶν κρίσεων ἠγγήθησαν τῆς κοινωνικῆς κινήσεως τῆς Γαλλίας, καθ' ὃ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωποι τοῦ Γαλλικοῦ προλεταριάτου καὶ τοῦ καθαροῦ χαρακτῆρος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐχθροπραξίαι αὐτές, γνωστὲς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πόλεμος τῆς Κομμονίας», ἄρχισαν ὅταν οἱ Favre καὶ Cie εὗρον τὸν κατάλληλο χρόνον νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν ἐργατῶν μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι ἡ ἐπίθεσις αὐτῇ ἦτο ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ ὑπὲρ τῆς «ἐπαναστάσεως» τὴν ὁποία ἐκαυχᾶτο ὡς ἀντιπροσώπευε ἡ ἀντιδραστικὴ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Καθὼς εἶπαμε ἀνωτέρω, ἡ ἐργατικὴ τάξις τῶν Παρισίων εἶχε προκηρύξει τὴ Δημοκρατία, ἡ ὁποία ὕφιστατο δμως μόνον de facto, ἀφ' οὗ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις δὲν εἶχε θεσπίσει ταύτην, ἄλλ' ἀπειαντίας ἦτο κατὰ πλειοψηφίαν μοναρχικὴ, ὁ δὲ Thiers εἶχε ὑποβάλει στὴν Εὐρώπῃ τὴν παράκλησι τῆς μεσολαβήσεως ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τοῦ πολέμου μὲ τὴν δῆλωσι ὅτι στὸ μέλλον θὰ ἐγκαθίστατο, ἀνάγκης καλούσης, καὶ πάλιν ἡ Μοναρχία.

1) Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 8 καὶ ἐπόμεν., ὅπου μὲ ντοκουμέντα ἀποδεικνύεται ὅτι ὅλοι οἱ συνυπουργοὶ τοῦ Τιέρσου ἦσαν καὶ ἰδιωτικῶς ἐγκληματίαι.

Ἡ Μοναρχικὴ Κυβέρνησις τοῦ Thiers, μὴ δυναμένη νὰ ζήσῃ μέσα στὴν ἀτμοσφαῖρα τῶν Δημοκρατικῶν Παρισίων, ἐπροτίμησε νὰ ὀνομάσῃ Πρωτεύουσα τοῦ Κράτους μία μικρὴ καὶ ἄσημη πόλι, τὰς Βερσαλλίας. Ἡ πράξις αὐτῇ ἐκτύπησε στὰ καίρια τὰ οικονομικὰ συμφέροντα καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐμπόρων καὶ λοιπῶν μικροαστῶν Παρισινῶν, οἵτινες πλέον τὴν ἀνάγκη φιλοτιμίαν ποιοῦμενοι, συνεταύτησαν τὴ τύχη τους μὲ τὴν ἐργατικὴν τάξι, ἔτσι δὲ δολόκληρος σχεδὸν ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἐν ἀπολύτῃ πλειοψηφίᾳ ἐνεφανίσθη ὑβριστικῶς ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ἀλλὰ πλὴν τούτου, τὸ κατὰ τὴν πολιορκία τῶν Παρισίων Δικαιοστάσιον καὶ Χρεωστάσιον ἤρθη τότε αἰφνηδῶς καὶ ἐμπαθῶς ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι, διατάξασαν τὴν πληρωμὴ τῶν χρεῶν ἐντὸς 24 ὥρων. Οἱ κάτοικοι, ἐλπίζοντες ὅτι ἡ λειτουργία τῆς οικονομικῆς μηχανῆς, διακοπεῖσα λόγῳ τοῦ πολέμου, θὰ ἐπαναλαμβάνετο κανονικὰ μετ' ὀλίγον, ἠξίωσαν σχετικὴν παράτασι, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις ἠρνήθη, ἔτσι δὲ περὶ τοὺς 150,000 Παρισινῶν, εὐρέθησαν αἰφνηδῶς καταδικασμένοι δικαστικῶς καὶ φυλακισζόμενοι γιὰ χρέη, πρᾶγμα ποῦ ἐπέτεινε τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἦτο ἡ πείνα τῶν λαϊκῶν μαζῶν καὶ ἡ ἀεργία, ποῦ ἐμάστιζε τοὺς Παρισίους ἐργάτες ἀπὸ τὴν πολιορκία κ' ἐδῶ. Ὅταν μάλιστα διελύθη ἡ Ἐθνοφρουρά, ποῦ εἶχε δημιουργηθῆ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀμύνης τῆς πόλεως κατὰ τὴν 4μηνον πολιορκία καὶ τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐμισθοδοτοῦντο, λαμβάνοντα συγχρόνως καὶ σιτηρέσιον, οἱ ἄεργοι καὶ πτωχοὶ ἐπλημμύρισαν τὸ Παρίσι, διατηροῦντες δμως τὸν ὀπισμὸν τους, πρᾶγμα ποῦ σημαίνει μέλλουσαν ἐκκρηξί λαϊκοῦ κινήματος, ὅταν συντρέχουν μάλιστα, ὅσα συνέτρεχαν τότε ἐν Παρισίῳ.

Τὴν ἀσυνείδητον αὐτῇ ἀοπλο καὶ ἐνοπλο μάζα, ποῦ ἐκινεῖτο σὰν καινούργιος ποταμὸς προσπαθῶντας νὰ εὕρη κλίτην νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ, μοιραίως θὰ διηύθυνε, καθὸ συνειδητὴ πρωτοπορεία τῆς, τὸ συνειδητὸ καὶ προηγμένον τμήμα τοῦ βιομηχανικοῦ κυρίως προλεταριάτου, ποῦ εἶχε τότε ἓνα ὀπωσδήποτε ξεκκαθρισμένο καὶ τελικὸ πρόγραμμα γιὰ τίς πολιτικῆς, οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπαιτήσεις τῶν μεγάλων μαζῶν. Τὸ τμήμα δὲ αὐτὸ τοῦ προηγμένου προλεταριάτου, δὲν ἦταν τίποτ' ἄλλο, παρὰ τὸ πολιτικὸ Κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξεως, δηλ. τὸ Σοσιαλιστικὸν Κόμμα, ποῦ ἀπ' αὐτῆς τίς ὑφιστάμενες συνθήκες πειά, εὗρισκε τὴν περίστασιν νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσία.

Τὸ Κόμμα τοῦτο, ἰδρυθὲν στὴν ἐποχὴ τοῦ Ναπολέοντος III, μοιραίως ἠγγήθηκε τότε τῶν μαζῶν, καθὸ τὸ πολιτικὸν Κόμμα των, χωρὶς νὰ